

GAZETA TRANSILVANIEI.

REDACTIUNEA ȘI ADMINISTRATIUNEA:
BRAȘOVU, piața mare Nr. 22.

„GAZETA“ IESE ÎN FIECARE ZI.

Pe un an 12 fior., pe șese luni 6 fior., pe trei luni 3 fior.

România și străinătate:

Pe an 36 fr., pe șese luni 18 fr., pe trei luni 9 franci.

ANULU XLVIII.

SĂ PRENUMERĂ:

la poște, la librării și pe la dd. corespondenți.

ANUNCIURILE:

O seriă garmondă 6 cr. și timbru de 30 cr. v. a. pentru fiecare publicare

Scrisori nefranate nu se primesc. — Manuscripto nu se retrămită.

N°. 129.

Luni Marți, 11 (23) Iunie

1885.

Brașov, 10 (22) Iunie 1885.

„Cu neliniște și cu rele presămțiri vedem cum Germanii din Austria sunt totu mai multu striviți de părete!“

Mărturisirea acésta a lui „Nemzet“, organul d-lui Tisza, aduce mai multă lumină asupra situațiunei actuale din interiorul monarchiei, decâtu toți articuli suciți și răsuciți ai foiloru unguresci.

Cătu pentru Maghiari scie totă lumea ce vréu și unde țintesc. Dér mai sunt și alți factori în acésta monarchiă și orî și ce s'ar dice despre preponderanța elementul maghiar în politica austro-ungară, elu este și rămâne numai unu popor de 5—6 milióne locuitori și celelalte 30 de milióne nu pot s' se fie condamnate în veci la unu rol pasiv față cu diplomația maghiară.

Se nasce prin urmare întrebarea, că ce vor iesc și unde țintesc ceilalți fa tori decisivi din monarchiă?

Intre naționalitățile din Austro-Ungaria ocupă fără îndoială locul celu d'ântéiu, atât prin cultura lor cât și prin numărul lor, Germanii Austriei.

Când s'a înființat dualismul s'a luat de basă a lui egemonia Germanilor peste popórele din Austria și egemonia Maghiarilor peste popórele din Ungaria, identificându-se interesele germane și maghiare cu interesele statului. La începutul erei dualistice nu se vorbea prin urmare decâtu numai de strivirea la părete a Slăvilor și a Românilor din monarchiă.

De șese ani încóce însé s'a sevêrsit o mare schimbare într'o parte a monarchiei. Astăzi, după cum vedem, Maghiarii se plângu, că cunetria lor Nemți sunt aceia, căroro le-a venit rëndul de a fi striviți de părete.

Mașina dualistică funcționază încă mai departe în liniște, dér basa pe care s'a construit ea este sgduită din fundament. Cădend egemonia Germanilor în Austria, alți factori s'au prezentat pe scenă și dezvoltarea interioară a statului a luat o altă direcțiune.

Intregu procesul acesta s'a desfășurat între marginile constituționale și guvernul din Viena s'a ferit de ori-ce ar fi putut s' slăbescă séu s' turbure legătura cu Ungaria. Astel nu i s'a datu nici guvernului unguresc privilegiu de a se amestecă în afacerile interioare ale Austriei.

Nici astăzi nu esistă unu asemenea casu de amestec. Măestria cabinetului Taaffe a stat în aceea de-a produce marea schimbare interioară, fără ca Ungurii s' se pótă opune. În schimb guvernul austriac s'a ferit și elu de orî și ce amestec în afacerile ungare și acésta politică de absolută neintervențiune a fostu adoptată și de cătră guvernul centralu.

În urma acésta ministrul Tisza a întins și mai tare córdele egemoniei maghiare explotându câtu numai s'a putut situațiunea în favórea ideoi de stat maghiar.

Într'aceea lucrurile au avansat în Austria. Astăzi cabinetul Taaffe dispune de o majoritate multu mai mare în parlament și șansele restabilitărei egemoniei germane s'au micșorat. Au crescut însé pentru aceea șansele noilor factori și a direcțiunei politice ce-o urmăresc.

Acésta direcțiune e diametrul opusă celei ce domnesce ađi în statul ungar. Aici despotismu de rassă, colo politică de împăcare între rasse.

Este mai multu ca siguru, că dezvoltându-se lucrurile mai departe, în partea de dincolo a monarchiei se va întroduce unu regim pronunțat federalist. Urmările unui asemenea regim nu pot fi decâtu periculose pentru egemonia maghiară. Reuniunile de maghiarisare nu vor fi în stare de a opri curentul puternic al dezvoltării popórelor, și idea egalei îndreptări odată triumfatore în Austria și în Ungaria.

Reaua presămțire, de care vorbește organul d-lui Tisza, are în vedere negreșit și acésta eventualitate, pe lângă alte temeri ce-i însuflă noua situațiune în Austria față cu cestiunea reînórei pactului austro-ungar, care espiră în 1887.

Ce atitudine vor luá noii factori din Austria, acum când se sémte mai tari, în afacerea pactului cu Ungaria?

Până când erau Nemții austriaci tari și mari Maghiarii sciau, că interesul lor cere de a merge mână 'n mână cu dênșii în cestiunile dualismului, acum însé guvernul unguresc stă față cu noii factori încă necunoscuți, de a căroru concursu nu pótă fi siguru nici unu momentu.

De aici vine oftarea pentru bieții Germani, cari sunt ađi striviți de părete.

Mai bine ar face organul d-lui Tisza decât s'ar îngriji de sórtea celor de acasă, cari abia mai pot resuflá de striviți ce sunt și de a căroru sprijin Maghiarii vor avé odată mai mare lipsă ca de alianța Nemților.

Conferința deputaților germani în Viena.

Eri s'a întrunit în Viena conferința deputaților din partida liberală germană séu cum se mai numea a »stângei reunite.« Scopul întrunirii a fostu organizarea partidei. Resultatul încă nu-lu cunoscem, dér vedem din articulele ȕiarelor vieneze, că se tractează de unitatea partidei și că greutățile ce se opun organizării pe basă unită suntu fôrte mari.

Amu păcătui în contra datoriei nóstre publicistice — dice »N. fr. Presse« — decâtu amu mărturisi, că partida constituțiunei (decembristă) se află într'o crisă seriósă, deși încă n'amú pierdut totă speranța în susținerea unității partidei.

Se manifestă de cătră timp în sinul deputaților germani din Austria unu curent, ce devine totu mai puternic, spre a se pronunța ca partidă națională germană. O fracțiune a propus ca s' se formeze unu »club germanu.« Oportuniții, cari sunt încă în majoritate, se tem însé ca nu cumva prin pronunțarea naționalismului german s' se producă efectul contrar și s' se i-se dea cabinetului Taaffe o armă mai multu în mână ca s' dice: »éta particularismul germanu!«

În formă e vorba numai de schimbarea numelui partidei, în fond însé se tractează de schimbarea tacticei și transplantarea luptei pe tărémul mai restrênsu naționalu. Temerea ca nu cumva o parte s' persiste în acésta direcțiune, ér cealaltă s' se opună la orî-ce schimbare și prin aceea s' se facă o scisiune, acésta temere vorbește din articuli ȕiarelor vieneze.

»Celu mai mare păcătui în contra spiritului naționalu amú comite, dice »N. fr. Presse«, decâtu prin desbinări și neînțelegeri amú contribui la întărirea sistemului actualu.... Desbinarea opozițiunei germane ne-ar face de batjocură și auđim deja în spirit triumfulu contrariilor.. Dér pótă vomú fi feriți de acésta rușine...«

Procesul de presă alu »Zastavei«

În Nr. 115 alu foiei nóstre amú comunicat zetitiloru că foiei sêrbesci »Zastava« ce apare în Neoplanta i s'a intentat procesu politicu pentru »agitare în contra statului maghiar«.

Procesul s'a pertractat Sâmbătă la 20 Iunie n. înainte juriului de presă din Pesta. Ca președinte a funcționat Iohann Krisst, ér ca acusatoru substitutul de procuror Dr. Edm. Fekete. Acusatul a fostu Lazar Nancici, unu bărbat ténêr, care așteptă cu multă liniște resultatul procesului.

După ce s'a sorțat juriul și după ce s'a atrasu atențiunea publicului, care apăruse în număr fôte micu, acusatul spune că e de 31 de ani, de confesiunea gr. or., ș. a. Se citește apoi actul de acușațiune și articolul incriminat.

Acusatul recunósce, că elu e autorul articolului și că 'și ia asupra și responsabilitatea.

Substitutul de procuror Dr. Edm. Fekete ia cuvântul dicend între altele:

Felul pasionat alu agitațiunilor ce se ivesc de unu timp încóce totu mai des între naționalități începe a influența deja simțul nostru atât de multu, încâtu așu dori s' se eviteze totu ce ar puté duce pe orî-care dintre noi în acésta direcțiune. După părerea lui articolul agită în contra legăturai de stat a țêrilor corónei unguresci. Ce a făcutu tinerimea italiană? O spune articolul: a eliberat și a unitu poporul italianu, sfărímându tronurile și tronulețele singuraticilor principi și intemeindú Italia unită. Prin urmare — dice acusatorul — totu o astfel de problemă ar avé și tinerimea sêrbescă: de a sfăríma anumite tronuri séu cu alte cuvinte de a rupe legătura ce unesce pe Sêrbii din Ungaria cu statul ungar și în modul acesta a intemeia Serbia unită. Dar cu acésta nu se sfêrșesce articolul, ci strigă: »Tinerime! Susu, înainte la lucru! Poporul vrea s' te vadă lucrând, poporul o dorește și așteptă . . . fă'ți datoria!«

Acusatorul propune, ca amésurat ș 173 din codul penalu unguresc juriul s' declare pe autorul articolului vinovat.

Apêrătorul Polonyi gâsesce, că în actul de acușațiune numele proprietarei și editórei foiei, Milița Miletici, s'a pus cu intențiune, ca prin acésta s' se dea procesului óre-care tendință. S'a amintit cu acésta de bărbatul, nimicit și fisicesce și sufletesce, care a fostu dușman alu Ungariei și acum ispășesce amar acésta și care acum părăsit de toți are unu singur sprijin, pe fisa sa. De aceea apêrătorul face apel la jurați s' facă abstracțiune de acésta și s' judece numai articolul incriminat. În casul de față, dice elu, nu e vorba de o agitare directă, după cum se prevede în lege. O țêră sêrbescă nu esistă între țêrile corónei unguresci, și la așa ceva nu s'a putut gândi nici autorul articolui.

Apêrătorul observă, că articolul incriminat nu conține altceva decâtu frase bombastice scrise la Crăciun cătră tinerimea de limba sêrbescă. Elu descompune articolul și arată că, după instituțiunile Ungariei, nu se gâsesce acușațiunea ce o face acusatorul; căci unul care vorbește o limbă streină, după legile unguresci, nu se pótă tracta altfel decâtu ca unu indigenu, și de aceea cere achitarea acusatului.

Vorbesce apoi acusatul Lazaru Nancici în limba germană. Elu dice că, orî câtu de înțelept și învățat ar fi procurorul, ce privesce patriotismul nu pótă da nimêru antétiate. Educațiunea sa l'a învățat s' se iubescă limba maternă din totă inima, dar orî când va fi mândru că e unu cetățên alu Ungariei libere și independente. Elu accentuează, că în articolul incriminat nicăer n'a intenționat o rupere a Sêrbilor de cătră statul ungar și de aceea face apel la simțul de dreptate alu juraților ca s' l' achite.

După ce a mai replicat acusatorul în defavorul acusatului ér apêrătorul în favorul acestuia, și după cea mai accentuată odată acusatul lealitatea sa pentru statul ungar, jurații s'au retras în camera de chibzuire spre a-și formula răspunsurile la întrebările acusatului. Verdictul a fostu unanim: vinovat.

Pe baza acestui verdict tribunalul l'a condamnat pe acusatul la unu anu închisore de statū și la 75 fl. 50 cr. cheltueli de judecată. Lazar Nancici a trebuit imediatu să intre în închisore spre a-și face pedepsa, neacordându-i-se meci o amânare.

SCRILE DILEI.

În onorea membrilor reuniunii industriale din Austria de jos, cari au mersu să viziteze espozitiunea din Peșta, s'a datu unu banchetu. Cu această ocaziune comitele Zichy a salutatu pe Nemții austriaci accentuându interesele comune ale supremației germano-maghiare în monarchia. »Și noi, dișe elu, ca și D vōstră avemu să suprimămū anumite agitațiunī. Nu trebuie să mă mai esplicu, mă înțelegeți (Aplause prelungite.) Dér una trebuie se amintescū: Existența întregului dincōce și dincolo să pōte asigura numai prin egemonia acelorū naționalități, cari și pân' acum au avutu rolulū conducătorū (aplaude nesfērșite.)^{*} Speranțe deșerte! Dēcă e vorba de existența întregului, apoi nu înțelegemū cum s'ar putē ea asigura prin călcarea drepturilor pârților, din cari se compune acestū întregū.

Ministrulū de comunicațiune a dispusu, ca oficiile postale să serbeze Duminecile avēndu a lucra numai unu scurtū timpū când plēcă și soșeșce posta.

Foile maghiare și cele jidovesci spunū, că fondulū reuniunii de maghiarisare din Clușiu are aprōpe 100,000 fiorini. Adunarea generală a orașului Clușiu a votatu spre acestū scopū 5000 fl. Krach-ulū va fi enormū.

Joi s'a descărcatu peste Cisnădiă, lângă Sibiu, o furtună, care a nimicitū grădinile și sēmēnaturile. Sēcara și ovēsulū suntū așa de prăpădite, ca și cum ar fi fostu pe câmpū o manevră de cavaleriă. Mai totū așa pagube a suferitū de furtună și Selimbergulū. Grindina a causatu pagube și în Elhii, Satu-nou și Feldiōra.

»Echo des Balkans,« care apare în limba francesă în Filipopole, scrie următōrea nostimadă: »Administrațiunea sanitară a Ungariei constatāndū că esistă bolă între porcii din România, d. Steinbruck, ministru de comerțū, a ordonatū închiderea fruntarielorū unguresci importațiunii porcilorū.« Adevēratulū ministru ungurescū de comerțū trebuie că trece dreptū tērgū la redactorii numitei loi.

Citimū în »Voința Națională«: D-șōra Bārsescu, artistă dramatică romānă dela teatrulū Curței din Viena, urmēzā a face deliciile publicului alesū și cunoscōtorū în ale artei din capitala Austro-Ungariei. Diarele de pe acolo suntū unanime intru a'i aduce laudele cele mai căldurōse, laude cari ne bucurā cu atātū mai multū, cu cātū scimū că suntū pe deplin meritate. Sēptēmāna trecutā d-șōra Bārsescu, jucāndū în marea și grēua piesă a lui Goethe Faust, a reprezentatū o Margaretă care a încāntatū și uimitū pe privitorī, prin interpretarea cu totulū nouă, originală și ingenioasă ce a datū rolului ei. Cei mai mulți critici dramatici, mai cu sēmā Ludovic Speil dela »Neue Freie Presse«, care e în Viena o autoritate totū așa de nediscutabilă ca și Francisc Sarcey în Paris, au proclamatū de multū ca una din podōbele cele mai frumōse și mai falnice ale teatrului Curței. Sēptēmāna acestā compatriōta nōstră a reputatū o nouă isbāndă în piesa »Ahnfrau« a lui Grillparzer, ce s'a datū Lunī la 3 (15) Iuniu curentū »Panetulū de culminațiā alū produțiunii ei, dișe »Neue Freie Presse« intr'o scurtā notă, în care vorbeșce de rolulū Berthei jucatū de d-șōra Bārsescu în această dramă, au fostū scenele finale din actulū alū treilea și alū patrulea, în cari a desvoltatū unū adevēratū talentū de invențiune.^{*} Acestā apreciere a cronicarului teatralū vienesū se termină cu următōrea observațiā măgulitōre pentru d-șōra Bārsescu: »Dintre camaradele mai însemnate ale artistei care a jucatū rolulū Berthei amū vēdūtū în teatru numai pe d-șōra Hohenfels.«

La Mangalia, în Dobrogea, fiindū isvōră de ape minerale de o calitate bună, ministrulū de rēsboiu romānū a luatū dispozițiunī — scrie »Telegrafulū« — de a se înființa acolo unū stabilimentū de băi pentru militari bolnavi.

Din America de nordū a sositū la Hamburg o corabiă cu Cehi, cari au plecatū anume în patria lorū originală spre a vizitā teatrulū naționalū cehicū. Unū drumū frumūșelū acesta și costisitorū (dela New-York pānā la Hamburg costă prima caiutā 250 mārci 47 pfenigi.) Foile cehe salutā cu entusiasmū sosirea conaționalilorū lorū, a acestorū argonauți moderni, și totū laudā »eroismulū« lorū. Cehii din America suntū sērbătoriți în totū modulū.

Căldura în Bucuresci, Galați, Giurgiu și Severinū a

trecutū peste 30 de grade; în localitatea din urmă a ajunsū căldura, în sēptēmāna trecutā, pānā la 39 grade.

Municipalitatea din Havre (Francia), a luatū inițiativa unui congresū internaționalū de institutori, care se va ține în Septemvre viitorū. Invitările s'au și făcutū din partea ministerului de instrucțiā și din multe țeri au și sositū rēsponsurī de primire. N'ar strica să mērgā și vr'unū Romānū din Austro-Ungaria.

Cea mai nouă lege relativă la limbă în Belgia.

Cam pe timpulū acesta în anulū trecutū publicărāmū în diarulū nostru în traducere romānescă unū șirū de articuli, scriși de renumitulū bărbatū de statū austriacū Dr. Adolf Tischhof, sub titlulū »dreptulū limbilorū în staturī cu naționalitate micstă*. În acei articuli au fostū tractate relațiunile de dreptū alū limbilorū în cele mai multe staturī cu naționalitatea micstă din întreaga lume civilizată și s'a atrāsū atențiunea cetitorilorū noștri mai cu sēmā asupra Belgiei, pentru că acolo conflictulū limbisticū, respective între Flamanți (Vlamingi) și între Valoni (Francesi), care conflictū esistă de o jumtate de secolū, prin prudința și buna chibșuelă a ambelorū partide naționale își află cu încetulū aplanarea multāmītōre.*

Acuma reproducemū de asemenea unū articulū după diarulū »W. Allg. Zeitung« cu privire la admiterea limbii flamande în administrațiune, în școle preste totū etc. Etā-lū:

Pe tērēmulū justiției și alū administrațiunii legislative a implinitū deja dorințele Flamanților. În școlā populară (primară) s'a recunoscutū tot'dauna dreptulū exclusivēi întrebuintāri a limbii materne la instrucțiune; ērā în institutēle mijlocii și mai înalte s'a întrebuintatū la instrucțiune pēnā acuma de curēndū limba francesă; numai prelegerile despre limba și literatura flamandă se ținēu în această limbă. S'a amintitū deja la timpulū sēu în acestū locū, că (în anulū 1882) ministrulū de instrucțiune pregātesce o a treia lege limbistică, prin care are să se deschidā idiomulū flamandū unū tērēmū mai întinsū la instrucțiune în școlēle medii, atenee** și colegii. Intr'adevērū s'a promulgatū la 15 Iuniu 1883 o astfelū de lege și la 6 Martiu 1884 s'a înființatū printr'o hotārire regēsă (arrētē royal) unū institutū normalū de creștere (unū felū de pedagogiu — școlā normală superiōră) pe lângā universitatea din Gant, în care institutū au a se cresce, resp. forma profesori capabili, destoinici de a propune în limba flamandă în școlēle medii, atenee și colegii. (Veți așa ar trebui să facā guvernulū ungurescū, dēr nu să constrāngā pe profesorulū de limba și literatura romānă, ca să propunā această limbă la școlari romāni în limba maghiară — unū lucru decātū care mai absurdū nu se pōte! Red.)

Dlū Paul Frédéricq, profesorū la universitatea din Gant, a fostū atātū de amicalū, că a comunicatū atātū tectsulū legii cātū și alū emisului aceluia regescū dlui Dr. Fischhof, care l'a trimesū citatului diaru spre a-lū publica. »Legea pentru regularia usului limbii flamande la instrucțiune în părțile țerii locuite de Flamanți,« conține șapte articoli, dintre cari celū dintēi hotārāșce, ca în despărțēmintele pregātītōre ale școlēlorū medii în districte flamande întreaga instrucțiune să se predea în limba flamandă. Limba francesă însă are să se propunā în acea măsură, ca școlarii să cāștigate facultatea de a putē urma cu succesū cursurile în limba francesă la școlēle medii.

Articolulū 2 dispune, ca în școlēle medii în districte flamande să se instrueze în limba flamandă. Ba chiar prelegerile din limba englesă și germană au să se țină acolo în limba flamandă, pānā când școlarii nu suntū în stare a pricepe prelegerile în limba aceea, care este obiectulū de invēțāmētū. Afară de acestā mai suntū unulū sēu mai multe obiecte din programa de invēțāmētū a se propune asemenea în limba flamandă și anume trebuie să fiā numărulū acestorū obiecte celū puținū de douē începēndū din anulū 1886.

După articolulū 3 au valōre dispozițiunile articolului 2 și pentru ateneele din districtele flamande.

Articolulū 4 hotārāșce, ca terminologia sciințelorū matematice și naturale precum și a celorlalte obiecte din programa de invēțāmētū să se propunā în același

*) »Le mouvement Flamand«, scrie profesorulū Frédéricq, care aparține la anteluptătorii cauzel flamande, cătrā Dr. Fischhof, »est très-vivace et de plus en plus puissant, mais il a cela de particulier, qu'il n'a rien d'aigu. Les Flamands n'ont aucune haine contre les Wallons ni réciprocement. Il n'y a pas chez nous cet antagonisme irréconciliable, qu'on trouve dans d'autres conflits linguistiques.«

**) Școlēle medii din Belgia (écoles moyennes) în sensū mai strānsū corēspondū gimnasiilorū și școlēlorū nōstre reale inferiōre precum și școlēlorū industriale mai inferiōre; ateneele—gimnasiilorū și școlēlorū reale superiōre, precum și școlēlorū industriale mai înalte

timpū în limba flamandă și franceză. Totū asemenea să se însușeșcă, după cātū e cu puțință, școlariilorū și numirile istorice și geografice în ambele limbi ale țerii.

Articolulū 5 imputernicesce pe guvernū ca, după ce va fi cerutū părerea autorităților administrative ale institutelorū de invēțāmētū ale statului, să dispunā a se propune și în limba francesă tōte sēu numai o parte din acele obiecte, cari suntū a se preda în limba flamandă după articolulū 2 și 3. Totū acelu dreptū s'acōrdā și consiliilorū comunale relativū la institutēle de invēțāmētū susținute de ele.

Articolulū 6 hotārāșce, ca să se întemeieze o școlā normală superiōră pentru creșterea de profesori, cari să pōtā ține prelegeri în limba flamandă.

Articolulū 7 și totdeodatā celū din urmă îndatorēzā pe guvernū, de cumva la deschiderea școlēlorū în 1886 n'ar fi în stare a executa pe deplin această lege, a arētā comunelorū motivele, cari ar împedeca executarea, și totdeodatā și măsurile ce le-a luatū spre delăturarea neajunsului. Legii aceștia i-a urmatū la 5 Martiu alū anului următorū o rezoluțiune regēsă relativă la: »Organizațiunea unui institutū normalū (școlā normală superiōră) de creștere, care are menirea speșială de a crește profesori cari să fie capabili a propune istoria, geografia și limbile moderne în ateneele și colegiile din districtele flamande în limba flamandă.«***

Conformū acestui emisū regescū institutulū pentru educarea profesorilorū are să se unēsă cu facultatea filosofică dela universitatea din Gant. Etā constā din douē despărțēminte: despărțēmētulū germanū (Section germanique), în care să se formeze profesori pentru instrucțiunea în limbile germanice (germană, englesă și flamandă), și în despărțēmētulū geografic-istoricū, care are să formeze profesori de istoriā și geografiā. Durata studiilorū la acestū institutū este normatā prin lege pe patru ani. În anulū întēiu primescū instrucțiune tōți elevii din ambele despărțēminte După cum se pōte vedē din programa cuprinsă în statutulū organicū, se îngrijesce ca în acestū institutū să se creșcă profesori flamanți fōrte apți, și intr'ensulū funcționēzā ca profesori mai numai profesori de universitate. În faptā esistă acestū institutū încă în Ianuaru 1884, prin urmare înnaite de publicațiunea rezoluțiunii regesci.

Aci împărțēmimū legea și emisulū regescū nu numai pentru completarea datelorū de mai nainte, ci și pentru a arētā, că ū de chibșuitori suntū Flamanții, când este ca să se validiteze idiomulū lorū pe tērēmulū școlari. Deși ei suntū firmū hotārāși, ca să dobindēsă deplina egală îndreptățire pe acelu tērēmū, totuși suntū încă tare departe, ca să se validiteze dreptulū limbii lorū pe speșele desvoltării culturale a tinerimii. Ei procedū chibșuindū orī ce pasū și îngrijescū de cărți didactice bune și de puteri didactice destoinice, mai înainte a introduce idiomulū lorū în respectivele școle. Ia același timpū au ei seriosū în vedere, ca tinerimea flamandă studiōsă să se familiarizeze din tēmēu cu limba francesă, bine sciindū de ce mare valōre este pentru dēnsa cunoscința unei limbe universale. Ministrulū de instrucțiune Van Humbeeck, care a proiectatū cea mai nouă lege relativă la limbă, este ca Flamanđū (etā că în Belgia se recrutēzā miniștri și din națiunea nedomnitōre, fără ca Francesii, resp. Valonii să se tēmā că îi vorū inghiți, cum pare că se temū Ungurii noștri de naționalitățile nemaghiare. — Red.) unū zelosū luptătorū alū cauzei flamande, și totuși cātū de precautū s'aratā elū, unde lucrēzā ca legislatorū.

CORRESPONDENȚĂ DIN BUCOVINA.

Cernăuți, Iunie 1885.

Mē bucurū fōrte când vēd, că articuli mei suntū cetiti cu atențiune din partea publicului și cumcă se gāșescū unii cetitori, cari cautā și aflā unele scādari în ei. Nu este nime în stare să facā îndestul tuturor cetitorilor cu atāta mai mult, deōrece se aflā între Domniele lor, parte mai interesati, parte cărorā le place a fi mai radicali, precum și corespondentului bucovinēnū »Clănău« din Nr. 106 alū »Gazetei Transilvaniei.«

Domnia Ta d-le corespondentū însă, cu tōte că ai cetitū corespondențele mele din »Gazeta Transilvaniei«, să mē ierți, imi pare, că nu le-ai înțelesū bine. Acolo se amintesce între altele și de ajutorii de preoți bētrēni, însă de cei preterați, deși cu purtare bună, ērā în altū corespondință voescū să dovedescū încātva scādērii institutiunii ajutorilorū de preoți și cum ar putea înaltulū consistoriu să îngrijēsă mai bine de starea acestā.

***) Dōmne, ce deosebire între guvernulū ungurescū și guvernulū belgianū: acesta crează pe speșele statutului institutē pentru formarea de profesori flamanți (cari să propunā în limba flamandă în școlēle de statū și în districte flamande,) ēr acela (guvernulū ungurescū) nu numai că nu face școlē de statū cu limba de propunere nemaghiară, ba a introdusū în școlēle confesiunilorū, rēdicate și susținute din sudōrea lorū, propunerea limbii maghiare în această limbă, ēr Romānilorū din Caransebeșū nu li se dā concesiune a-și rēdica unū gimnasiu nicī chiar cu banii lorū! —

Cumcă corespondentul voiesce să fie radical să vede de acolo, că nu i plac cîrmojele și colacii și preținde, ca preoții să nu ia bani pentru isprăvirea funcțiilor lor. Eu nu sunt cu acesta înțeles, ci mai bine ar fi să se știe: „preotul să primescă cine ce-i va da,“ căci Românul nu voiesce niciodată să-i facă cineva ceva fără a-i fi mulțumitor, cu atîta mai puțin pentru funcții bisericesti; să știe mai bine: „preotul să nu împileze cu plata pe poporeni săi.“

Totul acelu domn corespondent aduce înaintea în corespondența sa din Nr. 106 o istorie, care se lipsește de scopul articolului său „ca mazerea de părete.“ Vorbesesc despre Rușii din munți, cari sunt cunoscuți ca hoști de vite, cumcă din banii câștigați prin hoșia plătesc pe la mănăstiri liturgii ca să li-se erte păcatele și apoi fiind curății de păcate, ăra să fure. Cumcă toți Rușii din munți sunt cunoscuți ca hoști de vite, acesta nu este adevărat. Cunoscuți eu însuși mî forte mulți Ruși mai de trebă chiar și decât superiorii lor.

D-le corespondent! D-ta trebuie să fii un om om forte cetit, mi se pare că ai cetit o istorie italiană de brigandă, că ei înainte de a merge la un jaf, lasă să li se cetască misa, sau când voiesc să comită altă faptă nelegiuită — un om om — se rogă mai înainte de să-vêșirea faptei în genunchi la maica Domnului, ca să le stea într'ajutor și-i promit după succederea faptei a-i aduce un sacrificiu. Nu aplica astfel de exemple la noi. Noi încă nu am ajuns așa de departe. Dară decă ai fi călugăr dela mănăstirea Putna sau Sucevița, apoi ți-am crede la cele enarate, și atunci mai cu seamă decă ni-ai arăta banii câștigați pe rugăciuni de-a hoșii de vite.

Te-aș întreba și eu, d-le corespondent, ce voiesc să știe prin cuvintele din corespondența d-tale: „Ce folos aducă acei preoți tineri, cari îmbrățișând nu de mult starea preoțească, înaltă Prea Sântia Sa Metropolitanul Bucovinei și al Dalmatiei, nefiind cu aceștia nici într'un grad de înrudire, i-au făcut după forte puțin ani administratori și parochi pe la parochiile cele mai mănoase, fiindcă aceștia promiteau mai mult de cât alții, că vor fi preoți adevărați și membrii cei mai folositori poporului din eparchia înaltă Prea Sântiei Sale.“ Voiesc să știe pe Eminența Sa? Îți voi fi recunoscător pentru această atunc, dacă-mi vei aduce înainte un exemplu, ca să-ți poți crede cetitorii articolului D-tale din țară și de sub delul colacilor. Eu unul îți mărturisesc sincer, că nu cunosc un asemenea cas din timpul mai nou. ăra în alt loc amintesc și de un ajutor de preot sau după cum îi numesc D-ta cooperatori, care, după cum diceam în un articol al meu, ar fi locuit într'un bordeiu, ar fi luat pentru o înmormântare a unui om sorman 7 fl. și o traistă de colac, cu tate că repăusatul avea 3 copii la o școlă mijlocie susținută prin mila altora. Te întreb, a cerut cei 7 fl. sau i s-au dat fără să-i ceară? Dacă a pretins plata de 7 fl. și cunosc un asemenea cas, de ce te faci acoperitorul faptei aceștia mârșave cu atîta mai mult, deore-ce te arăți a fi mai radical decât mine. Eu nu pretind să-l dai pe un asemenea preot de-odată pe față, dară cel puțin scrie inițialele numelui și al locului pentru ca să-l cunoscem, și cunoscându-l să-i trimitem „Gazeta“ s'o citescă și să se îndrepte, așa precum a trimis consistorul estrasul din „Gazeta Transilvaniei“ din anul trecut conferințelor pastorale, ca preoții respectivi cunoscându opinia publică despre ei să se ferescă de a da ansă la astfel de corespondențe atacătoare.

Din radicală caută să nu te faci ridicul, căci mai bună și mai nobilă faptă ai face a fi apărătorul celor mici decât măgulitorul și lingușitorul celor mari, precum ai arătat în articolul Domniei Tale.

Ce să-ți știe d-le corespondent la critica Domniei Tale? Dora atata, că nu are basă, deore-ce ne înșiră fapte, cari nu le cunoscem de fel și nu poți apăra consistorul, că el de aceea nu înainteză ajutorii de preoți, pentru că s'a înșelat în ei. Una însă trebuie să-ți știe: cumcă rău faci să suspecionezi neintemeiat ca autor al articulelor mei pe un ajutor de preot nemulțumit cu starea-i, care voiesc o parochie de frunte dela munte — nu cunosc parochiile dela munte — și prin acesta dai ansă la prigoniri nejustificate asupra ajutorilor de preoți din partea superiorilor lor. Din apărătorul cauzei te faci prin acesta un partinitor al răului contradicându-ți esprimării, cumcă ai fi cointeles în principiu cu mine. *M. Scaevola.*

Blașiu 20 Iunie.

Domnule Redactor! In zilele din urmă a sosit aici și inspectorul școlilor preparandiali, pentru a asista la esamenale de calificare ale învățătorilor adunați din tate părțile, unii din ei mai tineri, cari au practicat un an, alții mai bătrani, cari încă n'au esamenat.

Esamenalele cu dênșii s'au și început. Progresul peste tot considerat, după cum ceră interesele instrucțiunii noastre de astăzi, nu ni-a satisfăcut. Acești mai tineri dau răspunsuri ce mai dau, dar nici dênșii indescultore. Cei bătrani? Să ferescă D-șeu! Cugeti că unii n'au vedut școlă de când sunt! La cele mai mici întrebări nu știu răspunde.

Int'adeveru e intristător! Și cu tate acestea, nu mai se-și scia cășca gura, totuși dice inspectorul: el și jol van. Unii chiar au ajuns până acolo a nu cunoște nici cei mai comuni termini românești, așa d. e. am audit pre unul întrebându terminul: a sămălui, la ce a replicat inspectorul: Nu trebuie maghiarisați Românii, că-să maghiarisați ei destul.

Cu asemeni învățători unde avem să ajungem? Aceștia au să ne lumineze poporul de vreme ce ei înșiși nu știu?! — Intr'unu timp era speranță, că au să ajungă și de învățători omeni harnici, pe când era pe aici profesorul Ștefan Popu, carele preindea ca cel de voiesc să intre la preparandă să fi absolvat a IV cl. gimn., dar în deșert, căci aici n'a putu duce cu superiorii și astfel a fost silit a trece în România, pentru a scăpa de șicanele și imputările lor.

Și acum ăta unde am ajuns: Toți secundașii, va să știe studenții cei slabi, din clasele inferioare gimnasiale până și din norme, decă n'o mai pot duce acolo, să îndesă la preparandă. Cu adevărat trebuie să ne doră pentru nesciunța și întunecul în care orbesc unii indivizi ca aceștia, cari decă nu-să apți spre a-și implini chemarea ar trebui succesive înlocuiți prin alții, cari merită a purta numele de luminători ai poporului!

Autoritățile noastre școlare ar trebui să se intereseze mai mult pentru școlă; ar trebui să se intereseze prin protopop despre progresele făcute de învățătorii de sub inspecțiunea lor și să îngrijescă, ca învățătorii cei buni să-și capete lefa lor regulată, ăra cei neapți de oficiu să fie delaturati, căci e de însemnată că neregularea lefei învățătoresc și nerecompensarea corăspunătoare ostenelelor lor încă e causă momentosă a neglijerii oficiului lor, pentru-că spre a-și câștiga mijlocele de subsistență trebuie să lucreze agrul și și acela decă îl are în detrimentul instrucțiunii. Așa stăm...!

Primiți ș. c. l.

Brutus.

Ordinea esamenelor publice

la școlile primare române ort. orient. din Săcele la finea anului școlastic 1884—85.

Sămbătă, 15/27 Iunie școlă din Dêrste dela 8—12 ore Clasa I și II, sub prezența comisarilor An. Bârsen și I. Dariu. Sămbătă după amăzi școlă din Bacifău dela 3—6 ore Clasa I și II, sub prezența comisarilor An. Bârsen și I. Dariu. Duminică, 16/28 Iunie școlă din Turcheș dela 9—12 și jum. ore Clasa I și II, sub prezența comisarilor I. Dariu și St. Dragomir. Duminică după prânș școlă din Cernat dela 3—6 ore Clasa I și II, sub prezența comisarilor I. Broș și D. Dogariu. Lună, 17/29 Iunie școlă capitală din Satulung, biserica St. Arhanghel dela 7 și jum.—12 ore Clasa I Desp. 1 și Cl. III și a IV, sub prezența comisarilor Alexe Frateș și V. Domșa. După prânș dela 3—6 ore Clasa I Desp. 2 și Cl. II, sub prezența comisarilor G. Debu și I. Broș. Marți, 18/30 Iunie școlă capitală din Satulung, biserica St. Adormiri dela 7 și jum.—ore Cl. I Desp. 1 și Cl. III și IV, sub prezența comisarilor V. Domșa și N. Muntean. După prânș dela 3—6 ore Clasa I Desp. 2 și Cl. II, sub prezența comisarilor An. Bârsen și Toma Frateș. — Raportele comisarilor se vor aduce în conferința învățătorilor, ce se va ține Mercuri, 19 Iunie în Dêrste la 9 ore a. m.; ăra după aceea escușune în Pleșa. Dat din ședința conferinței învățătorilor din tractul conferințial Săcele, ținută în Satulung la 6 Iunie.

I. Dorca preșetinte, I. Dariu secretar.

ULTIME SCIRI.

Regele și Regina Spaniei se vor duce în săptămâna acesta în provincia Murcia, unde bantue colera cumplită.

In Velehrad, unde se întruncesc număröse procesiuni din Boemia, Moravia și Ungaria din incidentul serbării lui Metodi și Ciril, s'a ivit vârsatul, scarlatina și tifosul. E mare temere, că bôlele acestea le vor aduce peregrinii p'acasă.

„Agenția Reuter“ anunță din Bombay, că 2000 de soldați afgani au sosit din Candahar în Herat, ca să întărescă garnisona de acolo.

Din cauza sporirii accesiselor, măcelarii din Bucuresci au făcut grevă.

Pôrta a adresat Bulgariiei o notă și a comunicat tuturor puterilor, că număröse bande pëtrund din Bulgaria în Macedonia spre a provoca acolo turburări. Pôrta declară, că dacă Bulgaria nu va împedea organizarea astorfel de bande, va lua ea însuși măsuri energice.

Bonapartiștii lui Jerôme au ținut la 19 Iunie n. o adunare politică. Cu această ocaziune pëtrund o cetă de anarhiști în sala dela Bellville și începându a arunca scaune și bănci de pe galerii în capetele Bonapartiștilor, au rănit pe mulți până la sânge, apoi ocupară presidiul și luară o rezoluțiune, care promite aceeși tratare Bonapartiștilor, de câte-or vorbii în favorea republicanilor și în contra regalistilor.

DIVERSE.

O faptă barbară. — Se scrie din Barcelona, Spania, diarului „Le Petit Marseillais“: Acum câteva zile, muri la Puebla-Larga un om om de coleră. Părinții și rudele victimei ținură ascunsă această mörte. Când veni doctorul nu i spuseră că bolnavul murise și, ca și cum nimic nu s'ar fi întâmplat, îl invită să intre în camera bolnavului. Medicul se grăbi să intre și apropiindu-se de patul bolnavului său, rămase cu totul surprins vedându că el încetase din viață. Era încă uimit de această tristă constatare, când de odată se vedu inconjurat de întreaga familie, care luase o atitudine amenințătoare. Astfel, ăse una din rude, noi te platin și d-ta nu ești în stare să ne scapi bolnavii! — Nu te vom mai lăsa, ăse un alt membru al familiei, să-ți mai urmez meseria de omoritor. In opt zile ai omorit trei bolnavi! Ucigașule! — Vorbind astfel, bărbații și femeile, cu toții grămadă, se repeziră asupra doctorului și începură a-l amenința. In zadar doctorul căută să liniștescă; din ce în ce ei deveniră mai furioși și mai amenințatori. D'odată, soția mortului puse mâna pe diversele medicamente date de doctor, pe hapurile și alifile împrăștiate pe masă și pe mobile. — Tălharule! ai să-mi inghiți tate astea! cel puțin ai să scapi tu d'a nu muri de coleră. — Și pe când unul din cei de față apucă pe doctor de brațe, un altul îi ținu gura deschisă, și soția mortului îi băgă cu de-a-sila pe gât tate cuiile și flaconele cu medicamente. Nenorocitul doctor se luptă să scape din mâinile lor, și abia mai putea din când în când să articuleze câte un cuvânt. — Cum, miserabile, tot mai vorbesc! — îi ăse femeia infuriată. Și apoi, repezindu-se din nou asupra lui, îi băgă pe gât tot ce mai găsi aruncat prin colțurile camerei. Această scenă sêlbatică țină două-șeci de minute; după o oră, doctorul încetă din viață. Tatăl acestei nenorocite victime muri de durere după două zile. Institutul medical din Valența fu foarte mișcat de acestu incedint. Consiliul său se întruni îndată pentru a chibzui asupra mijlocelor de a garanta siguranța medicilor în contra cruzimei și ignoranței populațiilor dela țară.

Cât costă armatele. — „Volks-Zeitung“ din Berlin ne dă statistica după care se poate vedea cât costă pe Europa armatele. Pentru 14 State totalul armatelor pe picior de pace e de 3,529,522 omeni. Calculându cheltuelile lor la 3 fr. 10 c. pe zi, avem 926 fr. de fiecare soldat, decă vom scote zilele de congediu. Inmulțind acesta sumă cu 3,523,522, ne dă 3,268,337,372 franci pe an. Adăgându apoi la acesta cifră totalul celor 14 bugete ale resbelului, care e de 2,541,819,550 franci, găsim că suma perdată de Europa pentru armate e de 4 miliarde 919 milioane 871 mii 300 franci!

Nu dormiți prin grădini. — Femea lui Sava din Sulița, scrie „Curierul Botoșanilor“, pe când dormia pe iarba verde, a simțit în somn că i intră un șarpe în gât. S'a deșteptat, însă prea târziu căci șarpele era în pantecele ei. Femea se află actualmente în spitalul din Botoșani.

Bilete pentru ducere și întorcere la espozitia din Budapesta. — După cum se dice biletele pentru ducere și întorcere, cari se dă la stațiunea calei ferate d'ac Marțea și Vinerea cu un scădemint de 33% procent vor afla dela 1 Iuliu st. n. un scădemint de 50 procent.

Circulația pentru călătorii anumite (Tour-Bilets). — De vreme ce dela prima acestei luni biletele pentru ture cambinabile nu se mai pot lua direct dela stațiunea calei ferate din loc, ci trebuie comandate cu trei sau patru zile înaintea plecării prin oficiul calei ferate locale, aducemă acesta la cunoștința onor. nostri cetitori.

Editor: Iacob Mureșianu.
Redactor responsabil: Dr. Aurel Mureșianu.

Cursul la bursa de Viena

din 20 Iunie st. n. 1885

Table with financial data for the Vienna stock exchange, including gold and silver prices, interest rates, and various securities.

Bursa de Bucuresti.

Cota oficiala dela 7 Iunie st. v. 1885.

Table with financial data for the Bucharest stock exchange, listing various securities and their prices.

Cursul pietei Braşov

din 22 Iunie st. v. 1885.

Table with market prices for Braşov, including exchange rates for various currencies and commodities.

Numere singuratiche din „Gazeta Transilvaniei“ se pot cumpăra în tutungeria lui I. Gross.

20% Tote preţurile scădute 20% per comptant.

Magazinul de încălţăminte

al lui

Ioan Săbădeanu

Fabricat propriu și străin, solid și modern. Recomandă on. publicu cu preţuri scădute toate felurile de încălţăminte fine și ordinare, pentru bărbați, dame și copii, gata seu după măsuri fabricate.

Ghete de bărbați dela v. a. fl. 3.60 cr. în sus.

Ghete de dame " " " 3. " " "

Pantofi și ghete de copii dela 60 " " "

Pantofi de casă de piele, pîslă seu stofă brodate cu flori pentru bărbați și dame dela v. a. fl. 1.30 cr. în sus.

Specialitate.

Cisme de copii în creț de Karlsbad dela v. a. fl. 3.50 cr. în sus

Șoșoni de postavu de pîslă și cu Gumă englesescă. — Șoșoni cu talpe de pîslă lungi și scurți pentru voiagiari. — Galoci de gumă englesă. — Sandale de gumă și de pîslă pentru dame, bărbați și copii cu prețuri efitine.

Cisme de copii ordinare dela v. a. fl. 2 în sus

bărbați " " " 5 1/2 " "

femei " " " 4 " "

Comandele din afară se efectuează după măsurile trimise prompt și cele neprivite se iau înderăt în schimb.

20% Tote preţurile scădute 20%

Anunțăm acelor onorați cetitori, cari vor binevoi a se abona la fôia noastră de aici încolo, că avem încă în rezervă numeri dela începutul anului 1885 prin urmare pot să aibă colecțiunea completă.

ADMINISTRAȚIUNEA „GAZ. TRANS.“

Comande dia provincie

(Nr. 25)

se execută punctual

Pentru saisonul de primăvară

Toalete

de promenade, de mirese

și de casă

Mantale de plôie, Jaquete și Mantile după cea mai nouă modă

se confecționează de grabă și cu prețuri moderate

Kovácsnai & Keresztesy

în salonul lor de confecțiuni de dame Braşov (piața mare.)

Mostre se trimit la cerere franco.

Mersul trenurilor

pe linia Predeal-Budapesta și pe linia Teiuș-Arad-Budapesta a călei ferate orientale de stat reg. ung.

Large table with train schedules for various routes including Predeal-Budapesta, Teiuș-Arad-Budapesta, and Budapest-Arad-Teiuș. It includes columns for train types, departure times, and arrival times.

Nota: Orele de noapte sunt cele dintre liniile grôse.

Tipografia ALEXI, Braşov.